

ศิลปวัฒนธรรม
ART & CULTURE
ฉบับพิเศษ

มหाराชาวงษ์ พงษาวดารพม่า

นายต้อ แผล

พิเศษ เจียจันทรพงษ์ : บทนำเสนอ

สุจิตต์ วงษ์เทศ : บรรณาธิการ

(๔) มหาวิทยาลัย

ISBN 974-322-595-1

มหาวิทยาลัยพงษาวดารพม่า

นายต่อ แผล

พิเศษ เจียจันท์พงษ์ : บทนำเสนอ

สุจิตต์ วงษ์เทศ : บรรณาธิการ

พิมพ์ครั้งแรก : เมษายน ๒๕๕๕

สำนักพิมพ์ **งักกาน**

บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน)

๑๒ ถนนเทศบาลนามาส

ประชาชนเวศน์ ๑ เขตจตุจักร

กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๕๐ ๐๐๒๑,

FAX 0 2954 3162

จัดจำหน่ายโดย บริษัทงานดี จำกัด

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๕๐ ๐๕๕๙

FAX 0 2580 0558

พิมพ์ที่

บริษัทพิมพ์แอส ฟรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด

๔๐/๑ ถนนเทศบาลนิตใต้

ประชาชนเวศน์ ๑ เขตจตุจักร

กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๕๕ ๓๙๗๑-๘

นายไพโรจน์ สายทิม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

บรรณาธิการ : ประชานกรมการ

พงษ์ศักดิ์ พงษ์วิเชียร : บรรณาธิการอำนวยการ

ไพโรจน์ สายทิม : กรรมการผู้จัดการ

สุจิตต์ วงษ์เทศ : บรรณาธิการและผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นิวัติ กองเพียร : บรรณาธิการบริหาร

คณะที่ปรึกษา :

ศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์, ทวีป วรดิถ,

รงค์ วงษ์สวรรค์, พลตำรวจเอกวิเศษ เดชกุญชร,

เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์, เกียรติชัย พงษ์พานิชย์,

อารักษ์ คคชนาท, ไพบุลย์ วงษ์เทศ,

สมหมาย ปรีฉัตร

คณะบรรณาธิการ :

เสถียร จันทิมาธร, ประพันธ์ ผลเสวก,

บริสุทธิ์ กาลินพิลา, สรกล อดุลยานนท์,

สุภาวดี บุญปาน, สุพจน์ แจ่มเร็ว,

วิศักดิ์ ประยูรสุข, สุวพงศ์ จันฝั่งเพชร

หัวหน้ากองบรรณาธิการ :

พงษ์ศักดิ์ ไพธองกูร

กองบรรณาธิการ :

อพิสิทธิ์ ชีระจาวรรณ, ชวัญฤทัย ชินมงคล,

มิตร บุญธรรม, วชิรินทร์ ตันสกุล,

สุที ทริมเทพธิป, สิริกาญจน์ รัตนกตุ

เลขาธิการกองบรรณาธิการ :

ดวงพร ประเสริฐศักดิ์

พิสูจน์อักษร :

วาสนา พุ่มพืดตุน, อนุรักษณ์ คักดีสิงห์,

นรากร สุ่มงค์โล

ที่ปรึกษาฝ่ายศิลปกรรม :

ชูชาติ หมั่นเอี่ยมกุล

บรรณาธิการศิลปกรรม :

สุลักษณ์ บุญปาน

ศิลปกรรม : เอมอร เปรมใจ

ช่างภาพ : ชุมพล บัวแย้ม, วรวีร์ บำรุงพงศ์

ควบคุมการผลิต : ฉันทนา เอี่ยมสอาด

สารบัญ

คำนำของบรรณาธิการ / สุจิตต์ วงษ์เทศ	(๖)
บทนำเสนอ / พิเศษ เจียจันทร์พงษ์	(๘)
มหาราชวงศ์พงษาวดารพม่า	๓๗
ตอนพระเจ้ากุนฉ่องจอมอยู่พระราชบิดาพระเจ้าอนรทามาจจอ จนถึงพระเจ้าอนรทามาจจอทำศึกกับไทย ตั้งแต่ จ. ๓๒๖ ถึง ๔๒๑	
มหาราชวงศ์พงษาวดารพม่า	๔๓
ตอนพระเจ้าหงสาวดีทำศึกกับไทย แผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ตั้งแต่ จ. ๙๐๘ ถึง ๑๐๙๕	
มหาราชวงศ์พงษาวดารพม่า	๑๕๕
ตอนพระเจ้ามังลองตีกรุงเก่า จนไทยไปตีเมืองทวายในรัชกาลที่ ๑ ตั้งแต่ จ. ๑๑๒๑ ถึง ๑๑๕๙	
นามศัพท์ ตอนที่ ๑	๓๑๑
นามศัพท์ ตอนที่ ๒	๓๖๓
ตารางคำอธิบายวิธีอ่านหนังสือพม่าของนายเทียน และพระราชวิจารณ์ของ ร.๕ เรื่องพงษาวดารพม่า ฉบับภาษาอังกฤษ ของนายเทียน (ซึ่งไม่มีต้นฉบับในที่นี้)	๔๒๔

คำนำ

ของบรรณาธิการ

เหตุที่พิมพ์หนังสือ มหาราชวงศ์พงษาวดารพม่า ที่นายต่อ
แปล เล่มนี้ มาจากคุณพิเศษ เจียจันทร์พงษ์ แห่งกรมศิลปากร ส่ง
สำเนาต้นฉบับทั้งหมดให้ผมอ่าน

เมื่ออ่านสำเนาต้นฉบับทั้งหมดจบแล้ว ตื่นเต้นมาก แต่ก็
ประหลาดใจอย่างยิ่งที่นายต่อแปลไว้ตั้งแต่แผ่นดินรัชกาลที่ ๕ จน
บัดนี้เป็นเวลาเกือบร้อยปี ไม่มีสถาบันวิชาการใดๆ พิมพ์เผยแพร่เลย
ทั้งๆ ที่เป็นเอกสารสำคัญมากๆ ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ทั้งของ
ไทยและของพม่าในช่วงเวลาที่กล่าวถึง

เพราะเห็นความสำคัญของเอกสารเรื่องนี้ผมนำความบอกคุณ
ชรรค์ชัย บุนปาน ประธานกรรมการบริษัทมติชน จำกัด (มหาชน)
เพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่ให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการค้นคว้า
พงศาวดารและประวัติศาสตร์ แล้วขอให้คุณพิเศษ เจียจันทร์พงษ์
ผู้เป็นต้นเหตุ ให้เขียนบทนำเสนอ อธิบายเรื่องราวความเป็นมา
ทั้งหมด แล้วยังขอร้องให้อาจารย์สุเนตร ชุตินธรานนท์ แห่งภาค

บทนำเสนอ มหาราชวงศ์พงษาวดารพม่า

เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๒ อธิบดีกรมศิลปากรในขณะนั้น (นายนิคม มุสิกคามะ) พร้อมคณะข้าราชการกรมศิลปากร ได้เดินทางไปสหภาพพม่าโดยมีวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของทั้งสองประเทศ เป้าหมายหลักของคณะข้าราชการกรมศิลปากรในครั้งนั้นเพื่อต้องการทัศนศึกษาเมืองหงสาวดีซึ่งทางราชการพม่ากำลังดำเนินการบูรณะอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากในขณะนั้นมีกระแสความสนใจของคนไทยบางกลุ่มเกี่ยวกับตำนานเรื่องพระสุพรรณกัลยาพระราชบุตรีของสมเด็จพระมหาธรรมราชาแห่งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งตามตำนานเล่าว่าถูกนำไปประทับอยู่ที่กรุงหงสาวดีในฐานะบาทบริจาริกาของพระเจ้ากรุงหงสาวดีบุเรงนอง หลังจากที่พระองค์ได้พิชิตกรุงศรีอยุธยาได้เมื่อ พ.ศ. ๒๑๑๒

ขณะที่กรุงหงสาวดีหรือเมืองพะโคกำลังได้รับการขุดค้นทางโบราณคดี และบูรณะก่อสร้างพระบรมมหาราชวังที่เชื่อกันว่าเป็น

เกาะตะมะ แต่เมื่อเวลาล่วงเลยมาถึงประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๙
จีนในราชวงศ์มองโกลได้แผ่ขยายดินแดนมาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้
ด้วยความร่วมมือของไทยใหญ่สามพี่น้องสามารถยึดครองกรุงภูกาม
ได้ ราชอาณาจักรภูกามของพม่าจึงแตกสลายไป เมืองมอญรอบ
อ่าวเกาะตะมะได้ตั้งตัวเป็นอิสระอยู่หลายเมือง เนื้อขึ้นมาจาก
พม่าเองก็ตั้งบ้านเมืองเป็นอิสระปกครองกันเอง เช่น เมืองตองอู
เมืองแปร เมืองอังวะ เมืองสะแกง ฯลฯ รวมทั้งทางฟากตะวันตก
ชายฝั่งอ่าวเบงกอลมีเมืองสำคัญคือเมืองยะไข่

ตอนที่สอง คือตอนที่กษัตริย์แห่งเมืองตองอูสามารถ
รวบรวมประเทศเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอีกครั้งหนึ่ง

สาระสำคัญของเรื่องในตอนนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกรุงศรีอยุธยา
ที่ต่อเนื่องกัน ๓ ครั้ง จนถึงกับเสียกรุงศรีอยุธยาในศึกครั้งที่ ๓ เมื่อ
พ.ศ. ๒๑๑๒ โดยภาพรวมแล้วมีความเหมือนกันกับพระราช
พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะศักราชการลงเวลาตรงกันกับ
พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ ที่กล่าวมาถึงปีสวรรคตของ
สมเด็จพระนเรศวรมหาราช มีข้อน่าสนใจตรงที่ “มหाराชวงษ์
พงษาวดารพม่า” ไม่มีการกล่าวถึงนักบวชของไทยพระนาม
พระสุริโยทัยในศึกครั้งแรกเลย รวมทั้งไม่มีกล่าวถึงพระนเรศวรที่
ถูกนำไปเป็นตัวประกันที่พม่าด้วย แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า
ปฏิเสธเรื่องที่เป็นตำนานบอกเล่าของไทย เพราะในพงศาวดารพม่า
เล่มนี้ในตอนที่เกี่ยวข้องกับการตั้งทายาทของกษัตริย์ลาวให้ครองเมือง
เวียงจันทน์ก็ได้แสดงความหมายที่คล้ายกันกับเรื่องพระนเรศวรไปอยู่
ที่เมืองหงสาวดีในเรื่องตำนานของไทยด้วย

ส่วนในศึกครั้งที่สองที่ประวัติศาสตร์ไทยกล่าวเพียงว่าต้อง
เสียช้างเผือกให้แก่บุเรงนองเท่านั้น แต่พงศาวดารพม่าถือว่าศึก
ครั้งนี้กรุงศรีอยุธยาตกเป็นประเทศราชแล้ว สมเด็จพระมหาจักร

ศาลาว่าการมหาดไทย

วันเกิด ๓๐ เดือน ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๔

พระฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานทูลเกล้าฯ

ถวายหนังสือพงษาวดารพม่าที่หอสมุดไค้จาง

นายคอแปด ส่งมาพร้อมกันกับจดหมายฉบับนี้

หนังสือมีทหารราชวงศ์ภาษาพม่าพิมพ์ไม่จบ

ไค้ให้หมอแฟรงเฟอ์เตอร์มีจดหมายไปถึงเจ้า

พนักงานหอสมุดหลวงที่เมืองพม่าให้ช่วยจ้างคัด

ฉบับส่งมา จึงได้ฉบับครบ ที่นายคอแปดนั้น

ตอนพระเจ้าอนุรุทธเจ้าพระพุทธเจ้าได้ทูลเกล้าฯ

ถวายที่เมืองเพ็ชรบุรีแล้ว ที่ทูลเกล้าฯ ถวาย

มหाराชวงศ์ พงษาวดารพม่า

นายอ แปล

ตอนพระเจ้ากุนน่อจ๋องผะยู

พระราชบิดาพระเจ้าอนรทามางจ่อ

จนถึงพระเจ้าอนรทามางจ่อทำศึกกับไทย

ตั้งแต่ ๖, ๓๒๖ จน ๔๒๓

นายเทศ พิมพ์

นายเปี่ยม ทาน

ประวัติของพระเจ้ากุนน่อจ๋องผะยู ซึ่งเป็นพระราชบิดาของ
พระเจ้าอนรทามางจ่อ กับประวัติของพระเจ้าอนรทามางจ่อ คือ

เมื่อจุลศักราช ๓๒๖ จะเลงชโยเข้าแย่งราชสมบัติพระเจ้าตัน
แน็ด ซึ่งเป็นพระราชบิดาของพระเจ้ากุนน่อจ๋องผะยูสำเร็จโทษเสีย
แล้วจะเลงชโยขึ้นครองราชสมบัติต่อไป

ในขณะนั้นพระมะเหสีของพระเจ้าตันแน็ดพระองค์หนึ่งไม่ยอม
เป็นมะเหสีของจะเลงชโย พระองค์จึงเสด็จหนีออกจากพระราช
วังไป ในเวลานั้นทรงพระครรภ์อยู่ ครั้นเสด็จถึงตำบลจ๋องผะยูก็
ประทับอยู่ที่ตำบลนั้น อยู่มาไม่ช้าพระครรภ์ก็ครบกำหนดตกมาตกก็
ประสูตร์พระเจ้ากุนน่อจ๋องผะยู (กุนน่อแปลว่าส่งพลู จ๋องผะยูแปลว่า
ตำบลวัดขาว)

ในเวลาเมื่อพระเจ้ากุนน่อจ๋องผะยูพระองค์ยังทรงพระเยาว์อยู่นั้น
พระองค์ได้ทรงเสด็จไปเล่นกับพวกบรรดาเด็กชาวบ้าน ขณะนั้นเด็ก
ชาวบ้านเหล่านั้นพากันเยาะเย้ยพระองค์ว่า ลูกหาพ่อมิได้ พระองค์ก็

๔๖ ปี ในคืนวันนั้นเวลายามเศษข้าราชการเชิญตะบิงสอยตีพระราช
โอรสขึ้นครองราชสมบัติ แล้วพระเจ้าตะบิงสอยตีพระองค์ได้ทรง
โปรดเกล้าให้พระพี่เลี้ยง ๗ องค์นั้นตั้งให้มียศเป็นข้าราชการอยู่ในพระ
องค์ตามสมควร หนึ่งเมื่อพระองค์เสวยราชย์นั้นพระชนม์ ๑๓ พรรษา
ครั้นจุลศักราช ๘๙๖ พระเจ้าตะบิงสอยตีผู้ผ่านพิภพกรุงไชยวัฒน
เกตุมะตีได้เสด็จยกพลุโยธาทัพไปตีกรุงหงสาวดีหลายครั้งก็ยังไม่
ครั้นภายหลังพระองค์เที่ยวตีบรรดาเมืองพม่าแล้ว แล้วก็ตีกรุงหงสา
วดีๆ ก็ขึ้นอยู่กับพระองค์ทั้งสิ้น แล้วพระองค์เสด็จยกพลุมาสร้าง
พระราชวังอยู่ที่กรุงหงสาวดี แล้วได้ทรงสร้างพระตำหนักประสาธเสา
เดียว สร้างในจุลศักราช ๙๐๗

ครั้น ๓ วัน ๒ ๑๒ จุลศักราช ๙๐๘ พระองค์ได้ทรงเสด็จ
ยกกองทัพโดยทางน้ำทางบกไปตีกรุงตะบิงวะตีระแข็ง แล้วพระองค์
มีไชยชนะพระเจ้ากรุงตะบิงวะตีระแข็ง แล้วพระองค์ก็ทรงเสด็จ
กลับกรุงหงสาวดี เสด็จถึงกรุงหงสาวดี เดือน ๕ ขึ้น ๕ ค่ำ

ในขณะนั้นฝ่ายพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาทรงทราบข่าวว่าพระ
เจ้าตะบิงสอยตียกพลุโยธาทัพไปตีกรุงระแข็ง พระเจ้ากรุงศรีอยุธยา
จึงทรงจัดช้าง ๒๐๐ ม้า ๑๐๐๐ พลทหารรบ ๖๐๐๐๐ แล้วทรงมอบ
อาญาสิทธิให้กับสมิงกาญบุรี สมิงทอทะกะ ๒ คนนี้เป็นแม่ทัพยกไปตี
เมืองทวาย

ฝ่ายผู้รักษาเมืองทวายทราบข่าวกองทัพอยุธยายกมากมาก็ไม่
อาจจะต่อสู้รบก็ถอยหนีมาตั้งอยู่ที่เมืองเย ในขณะนั้นผู้รักษาเมือง
มระแมงพญาอุทราจึงได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระเจ้าตะบิงสอยตี
ครั้นพระองค์ทรงทราบพระองค์จึงรับสั่งว่าทหารแลนายทัพนายกอง
ทางปากตวันออกมีพอแล้ว เพราะฉะนั้นทหารในเมืองเราไม่ต้องยก
ไปก็ได้ แล้วพระองค์มีรับสั่งให้จัดเรือใบใหญ่ ๑๐๐ ลำ เรือใบเล็ก ๓๐๐
ลำ แล้วรับสั่งให้บรรทุกพลทหาร ๔๐๐๐๐ เสร็จแล้วทรงมอบอาญา

กรุดไปรดเกล้าฯ ปลอ่ยพระราชบุตรไชยแลพระอนุชาแห่งข้าพระองค์ให้คืนพระนครเทอญ แล้วข้าพระองค์ก็จะยอมสวามีภักดี ถือน้ำพิพัฒน์สังจายขึ้นอยู่กับพระองค์ ปีหนึ่งข้าพระองค์จะถวายช้างรบศึก ๓๐ ช้าง เงิน ๓๐๐ กับภาษีอากรเก็บได้จากท่าเรือสำเภาเมืองตะนาวศรีนั้นทุกๆ ปี ในเวลานี้ข้าพระองค์ถวายช้างปลาดน้อยปลาดใหญ่แก่พระองค์ก่อน

อนึ่งเครื่องราชบรรณาการที่พระเจ้าอุทุมพรฯ ให้โอมตย์อุทุมพรฯ ๒ คนถือมาถวายนั้นคือ กำมะหยี่เขียว กำมะหยี่แดง ลักกลาดเขียว ลักกลาดแดง ผ้าทรงเอก สหุมรี บัตนี กับกระแจะจันทน์ตั้งห้า

เมื่อพระเจ้าตะบิงสอยตีทรงทราบพระราชสาส์นตั้งนั้นแล้วพระองค์ทรงตรัสชมเจ้านันท์หลังจวันนี้คาดคนการมิได้ผิด แล้วพระองค์ทรงถอดพระขำมรงค์ออกพระราชทานให้กับนันท์หลังจวัน ๒ วง กับช้างพังผีเท้าเร็ว ๑ ช้าง

ในขณะนั้นพระองค์มีรับสั่งมิให้นายทัพนายกองยกกองทัพไปตีเมืองสุโขไทย เมืองพิศณุโลกย์ แล้วพระองค์มีรับสั่งให้โอมตย์อุทุมพรฯ เข้าเฝ้าแล้วทรงตรัสว่าซึ่งพระเจ้าอุทุมพรฯ ใช้ให้พวกท่านถือราชสาส์นมาถึงเราว่าจะยอมสวามีภักดีแลถือน้ำพิพัฒน์สังจายนั้น เราเห็นว่ายังไม่เป็นแก่นสารแน่นอนอะไร เปนแต่ถ้อยคำมีสาส์นมาถึงกันเท่านั้น เราก็เป็นผู้สร้างทางพระโพธิญาณ เมื่อพระองค์ทรงตรัสตั้งนั้นมิรับสั่งให้โอมตย์อุทุมพรฯ กลับยังกรุงศรีอยุธยา

ฝ่ายโอมตย์อุทุมพรฯ ครั้นไปถึงกรุงศรีอยุธยา ก็เข้าเฝ้าพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา แลทูลตามพระกระแสของพระเจ้าตะบิงสอยตี ครั้นพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาทรงทราบ พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาจึงตรัสให้เอาช้างต้นปลาดน้อยปลาดใหญ่แต่งเครื่องอาสนหลายทอง แล้วทรงตรัสให้เล็อกคัดเอาช้างที่มีลักษณะงามอีก ๒ ช้าง รวมเปน ๔ ช้าง กับเครื่องราชบรรณาการแลสาตราอาวูรเปนอันมาก แล้วทรงมอบให้กับ

ในขณะนั้นเจ้าเชียงใหม่ทราบดีว่าพระเจ้าหงษาวดีได้ยกพยุหะโยธาทัพใหญ่มาแน่นหนาตั้งแผ่นดิน ในเวลานั้นนอมมัตย์ของเจ้าเชียงใหม่ผู้รักษาเมืองเชียงแสน นามเรียกว่าแล่นหลวงนั้น กับเจ้าเมืองนครลำปางนามเรียกว่าสังข์แล้งแล้ง เจ้าจันทูไร พวกเหล่านี้มีความกลัวบุญบารมีพระเจ้าหงษาวดีก็ภาครอบครวัหน้ไปเข้ากับเจ้าเลียงเชียง

ในขณะนั้นพระเจ้าเชียงใหม่มีความกลัวบุญบารมีเป็นอย่างมาก จึงจัดช้างอย่างดี ๔ ช้างกับผ้าแพรเงินอย่างดีต่างๆ แลชมดเชียงอย่างดีกับเครื่องราชบรรณาการเป็นอันมาก ครั้นจัดเสร็จแล้วพระเจ้าเชียงใหม่ก็เอามาถวายแด่พระเจ้าหงษาวดี แลยอมเข้าสวามิภักดิ์เป็นข้าแล้วพระเจ้าเชียงใหม่ทูลว่าข้าพระพุทธเจ้ามิได้คิดประทุษร้ายแต่พระองค์สิ่งหนึ่งสิ่งใด แลก็เป็นทั้งนี้เพราะเจ้าเมืองเชียงแสน เจ้าครลำปาง แลเจ้าจันทูไร เหล่านี้คิดขบถแข็งเมือง บัดนี้พวกเหล่านี้ก็จะหนีไปเข้ากับเจ้าเลียงเชียง

เมื่อพระเจ้าเชียงใหม่ทูลดังนั้นพระเจ้าหงษาวดีมิได้ตรัสประการใด พระองค์ก็เสด็จยกกองทัพเข้าเมืองลำภูแล้วทรงประทับบรอสโโตมาจจอพระราชบุตรเขยที่ยกทัพมาทางเมืองไนย ครั้นประทับบรออยู่ได้ประมาณ ๕ วัน สโโตมาจจอพระราชบุตรเขยคุม ๑๐ ทัพ เสด็จมาถึงเมื่อพระราชบุตรเขยยกกองทัพมาถึงนั้นพระองค์ได้ถอนเมืองมัตร์เจ้าฟ้าทัพ ๑ เมืองกองเจ้าฟ้าทัพ ๑ เมืองอินเจ้าฟ้าทัพ ๑ ถ้วน ๓ ทัพนั้นออกแล้วทรงจัดสมิงลครอินทัพ ๑ ภาวะกามณีทัพ ๑ มางแรลลินทัพ ๑ รวม ๓ ทัพๆ นี้ไปบรรจบเข้ากับกองทัพพระราชบุตรเขย ๗ ทัพนั้นรวมเป็น ๑๐ ทัพตามเดิม ครั้นทรงจัดเสร็จแล้วให้พระราชบุตรเขย ๑๐ ทัพ ตามจับเจ้าครลำปาง เจ้าเมืองเชียงแสน เจ้าเมืองน่าน เจ้าเมืองจตุไรที่หนีไปนั้นทางหนึ่ง แลจัดให้มหาอุปราชพระราชโอรสคุม ๑๕ ทัพตามจับเจ้าเมืองที่หนีนั้นทางหนึ่ง แล้วยทรงจัดให้มาจจอถึงซึ่งเป็น

และเจ้าเมืองละโว้เป็นแน่ โดยเหตุนี้ซึ่งพระองค์จะยกพลไปตีกรุงศรีอยุธยาครั้งนี้ จะยกพลทหารไปโดยน้อยไม่ได้ ขอพระองค์ทรงเกณฑ์เจ้าประเทศราชทั้งปวง ยกไปเป็นพยุหกระบวนใหญ่จึงจะมีไชยชนะกรุงศรีอยุธยาโดยง่าย อนึ่งถึงแม้ว่าประเทศหนึ่งประเทศใดจะมาช่วย พระองค์ก็จะได้จัดพลทหารแยกย้ายไปป้องกันไว้ได้โดยทันที เมื่อพระยาหะลหุลุดตั้งนั้น อุตมศิริไชยสุรทูลว่า ซึ่งพระยาหะลหุลุดนั้นสมควรนัก แต่ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าว่า ซึ่งพระองค์จะยกไปในเวลานั้นนั้นจะลำบากแก่พลทหารเป็นอันมาก เพราะยังเปนเทศกาลระดุดฝนอยู่ เมื่อสิ้นระดุดฝนแล้วพระองค์เสด็จยกไปจึงจะควร แต่เวลานี้พระองค์ทรงจัดให้ออกยาพิศณุโลกกับพลทหารกรุงหงษาวดียกล่วงหน้าไปคอยป้องกันอยู่ที่เมืองพิศณุโลกก่อนจึงจะควร อีกประการหนึ่ง การที่รบพุ่งกันกับเจ้าเลียงเชียงและเจ้าละโว้นั้น ฝ่ายเจ้าเลียงเชียงและเจ้าละโว้ก็ได้เห็นฝีมือของพระองค์ๆ ก็ได้ทรงทราบฝีมือของเจ้าเลียงเชียงเจ้าละโว้ทุกประการแล้ว เมื่ออุตมศิริสุรทูลตั้งนั้น พระเจ้าหงษาวดีพระองค์ทรงเห็นชอบเป็นอันมาก แล้วพระองค์มีรับสั่งให้ออกยาพิศณุโลกห้าพันสี่ สิบพันหกรวมอบช้างให้ ๓๐๐ ม้า ๓๕๐๐๐ พลทหาร ๖๐๐๐๐ ให้ออกไปเมืองพิศณุโลกโดยด่วน ยก ณ วัน ี่ ๔ ค่ำ เมื่อนายทหารทั้ง ๔ ยกไปถึงพิศณุโลก ก็สั่งให้พลทหารซ่อมแซมค่ายคูประตูหอรบไว้โดยแน่นหนา แล้วให้เที่ยวเก็บรวบรวมเข้าปลาอาหารขึ้นลงในเมืองพิศณุโลกนั้นเป็นอันมาก

ฝ่ายพระเจ้าอยุธยาทรงทราบข่าวออกยาพิศณุโลกกับพระยาทั้ง ๓ ได้ยกพลทหารมาซ่อมแซมค่ายคูประตูหอรบแล้วเก็บเสบียงอาหารรวบรวมที่เมืองพิศณุโลกเป็นอันมาก เมื่อพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาทรงทราบตั้งนั้น พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาจึงมีราชสารไปยังเจ้าเลียงเชียงเมืองหลวงพระบาง ครั้นเจ้าเลียงเชียงทราบก็จัดให้พลทหารช้างม้ายกมาช่วยที่เมืองพิศณุโลกเป็นอันมาก ฝ่ายพระเจ้าอยุธยาก็ได้จัดเรือ

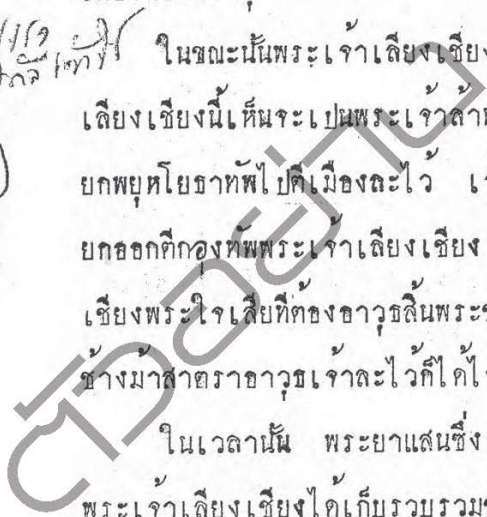
ครั้นวัน ๓ ๖ ๙ รุดศักราช ๙๓๔ มหาอุปราช
ซึ่งเป็นพระราชโอรสพระเจ้าหงษาวดีเสด็จกลับจาก
เมืองก่องถึงกรุงหงษาวดี

ในขณะนั้นพระเจ้าเจียงเจียงพระเจ้า (พระเจ้า
เจียงเจียงนี้เห็นจะเป็นพระเจ้าล้านช้าง) ได้ทรงเสด็จ
ยกพลโยธาทัพไปตีเมืองละโว้ เจ้าเมืองละโว้ได้
ยกออกตีกองทัพพระเจ้าเจียงเจียง พระเจ้าเจียง
เจียงพระเจ้าเจียงที่ตองฮาวุขสิ้นพระชนม์ในที่รบนั้น แล้ว
ช้างมาสาตราฮาวุขเจ้าละโว้ก็ได้ไว้เป็นอันมาก

ในเวลานั้น พระยาแสนซึ่งเป็นอำมาตย์ของ
พระเจ้าเจียงเจียงได้เก็บรวบรวมช้างมาสาตราฮาวุข
แลพลทหารที่ยังเหลือนั้นได้แล้ว ก็ตั้งตัวขึ้นเป็นเจ้า
เจียงเจียง พวกบรรดาอำมาตย์ที่ไม่เข้าด้วยกันจับฆ่า
เสีย แต่บุตรของพระยาแสนนั้น ทั้งให้เป็นพระยาลคร
ว่าที่อุปราช

สมเด็จพระเจ้า
หงษาวดี

สมเด็จพระเจ้า
เจียงเจียง

บังคมทูลว่า บัดนี้พระองค์ได้มาล้อมกรุงศรีอยุธยาไว้หนั้นประมาณ ๗ เดือนแล้วก็ยังหาไม่ไชยชนะสักครั้งหนึ่งเลย เพราะค่ายคูประตูหอรบ กรุงศรีอยุธยาแน่นคงแข็งแรงนัก ประการหนึ่งเล่าคูเมืองแลแม่น้ำก็ กั้นอยู่กว้างและลึกนัก โดยเหตุฝ่ายข้างพระองค์ทำการไม่ถนัด อีก ประการหนึ่งเวลานั้นพวกพลทหารทั้งปวงก็เจ็บไข้ได้พยาธิ แลอดอยาก ล้มตายเปนอันมากแล้ว เพราะฉะนั้นขอพระองค์ทรงเสด็จกลับยัง มหานครเสียก่อน ปีนี้ก็จวนฤดูฝนจะลงแล้ว เมื่อปีหน้าฟ้าใหม่จึงทรง เสด็จยกพร้อมไปกับพวกเจ้าประเทศราชทั้งปวงเปนพยุหใหญ่มาตีก็จะมิ ไชยชนะกรุงศรีอยุธยาเปนมั่นคง

เมื่อแลัดเชษฐถึงทูลดังนั้น พระองค์ก็ทรงเห็นชอบด้วย แล้ว พระองค์ทรงจัดให้พระยาปราบดาควบคุมพวกบรรดาพลทหารที่เจ็บ ป่วยนั้นให้รีบยกไปก่อน แล้วทรงจัดให้นัดชินหน่องราชบุตรของตอง งูบุเรงเปนทัพหลังสำหรับป้องกัน แต่พระองค์ก็มีรับสั่งให้ทัพหลังตาม เสด็จเดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ จุลศักราช ๙๔๙ แต่พระองค์ได้ทรงเสด็จ ยกตั้งแต่เดือน ๖ ขึ้น ๑๐ ค่ำ

ฝ่ายพระนเรศวรทราบดีว่าพระเจ้าหงษาวดีเสด็จกลับ พระนเรศวรจัด พลทหาร ๑๕ ทัพปรับตามตี ครั้นตามมาถึงตำบลบ้านท่าล้อใหม่แถบ อันตอ (แถบอันตอๆ นี้ไม่ได้ความ) พระนเรศวรก็หันทัพเข้าก็เข้าตี กองทัพนัดชินหน่องๆ ก็กลับตีเอากองทัพพระนเรศวรถอยกลับไปตำบล บ้านอันตอ

แต่พระเจ้าหงษาวดีเสด็จถึงกรุงหงษาวดี ณ วัน ๓^๕ จุลศักราช ๙๔๙

ครั้นจุลศักราช ๙๕๒ ปี เจ้าประเทศราชเงี้ยวเจ้าฟ้าเมืองก่อง เปนขบถ ครั้นพระองค์ทรงทราบ พระองค์จึงมีรับสั่งให้ขุนนาง ข้าราชการทั้งปวงเข้าเฝ้า แล้วทรงรับสั่งเรื่องเปนขบถนั้น คิริไชยนรธา กราบบังทูลว่า ซึ่งเกิดเปนขบถนี้ ควรจัดให้ยกทัพไปตีเสียดกองหนึ่ง

ความเข้าไปแจ่มเกมทานรทาแม่ทัพฯ ทราบ จึงจัดให้เนมะโยคุณะรัต ปลัดทัพ ๔ ทัพ จตุคามณี ๔ ทัพ ศิริไชยะยอลสา ๔ ทัพ แล็ดอย่าลิทธิยอ ๔ ทัพ ศิริรัตนมิตรยอทั้ง ๔ ทัพ รวม ๒๐ ทัพฯ นี้ จัดข้างรบศึกให้ ๑๐๐ หนึ่ง ม้า ๕๐๐ พลทหารรบ ๒๐๐๐๐ แต่ยี่สิบทัพนี้จัดเป็นกองหนึ่ง แล้วจัดให้มังยี่ไชยสุ ๔ ทัพ นันทะกะยะยอลถึง ๔ ทัพ สุรินตันฉอง ๔ ทัพ รั้งุศิริยอลถึง ๔ ทัพ สมิงยอลของ ๔ ทัพ รวม ๒๐ ทัพนี้จัดข้างรบศึกให้ ๑๐๐ ม้า ๕๐๐ พลทหารรบ ๒๐๐๐๐ แต่ยี่สิบทัพนี้จัดให้กองหนึ่ง ครั้นเมทานรทาแม่ทัพจัดเสร็จแล้วก็แยกออกเป็นสองกอง แล้วเอาพระบรมธาตุพระเจ้าข้างเผือกหงษาดีทรงสร้างไว้ นั้นทำเป็นกองกลาง กองหนึ่งอยู่ขวา กองหนึ่งอยู่ซ้าย เรียงเป็นปีกกา ๒ ฟาก พระบรมธาตุนั้น ครั้นจัดเสร็จแล้วก็คอยสู้รบกองทัพอุทธยาที่ยกมา

ฝ่ายกองทัพอุทธยาเมื่อยกออกจากประตูเมืองนั้น มิได้แยกกองทัพออกเป็นสองกอง ยกรวมเป็นกองเดียวแล้วยกมา ครั้นถึงกองทัพมังยี่ไชยสุ ๒๐ ทัพ พระสรรรพ้อมาตย์แม่ทัพอุทธยาก็ขับให้พลทหารปืนใหญ่บรรทกล้อยยิง เสียงปืนมิได้ขาดดุจฝนแสนห่า แล้วพระสรรรพ้อมพลทหารข้าง ๔๐๐ เข้าบุกบั่นเหยียบแลยิงแทงกันเป็นสามารภ ในเวลานั้นผู้รักษาเมืองสพานบุงที่ถือน้ำพระพิพัฒน์ลัจจาเข้าสวามิภักดิ์นั้นก็ขึ้นคอช้าง แล้วมีช้างช่วยซ้ายขวาเยียบข้างกับพลทหารรบถือปืน ๕๐๐ แฉงแหลมขึ้นไปหน้ากองทัพพม่าช่วยรบไว้มิได้คิดแก่ชีวิต

ครั้นพระสรรรพ้อมาตย์แม่ทัพอุทธยา เห็นผู้รักษาเมืองสพานบุงขึ้นช้างมาช่วยดังนั้น พระสรรรพ้อมแม่ทัพจึงพูดว่ากุหาหมิงอยู่นานแล้วฯ พระสรรรพ้อมแม่ทัพก็ไล่ข้างตรงเข้ามาแทงข้างผู้รักษาเมืองสพานบุงฯ ก็เอาข้างรับไว้ ข้างต่อข้างประสานงาแทงกันอยู่ ในเวลานั้นพลทหารของพระสรรรพ้อมแม่ทัพอุทธยาเอาปืนยิงลูกกระสุนปืนต้อนผู้รักษาเมืองสพานบุงฯ ก็ต้อนลูกกระสุนปืนขาดใจตายที่บนคอช้างนั้น เมื่อพระสรรรพ้อม

มหाराชนงษ์ พงษาวตารพม่า

นายต้อ แปก

พิเศษ เจียจันทรพงษ์ : บทนำเสนอ

สุจิตต์ วงษ์เทศ : บรรณาธิการ

หนังสือ “มหาราชนงษ์พงษาวตารพม่า” ที่นำมาจัดพิมพ์ครั้งนี้ แม้ว่าต้นฉบับที่รวบรวมได้จะมาจากสำเนาภาพถ่ายต้นฉบับตัวพิมพ์ดีดที่หอสมุดแห่งชาติถ่ายสำเนาเก็บรักษาไว้ แต่ในส่วนที่เป็นเนื้อหาของพงศาวตารก็มีความชัดเจนไม่ลบเลือน สามารถจัดพิมพ์รักษาต้นฉบับเดิมได้ทั้งหมด...

รายละเอียดที่มีอยู่มากในพงศาวตารเล่มนี้ แม้ผู้แปลจะได้รับมอบหมายให้เลือกแปลเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสยาม คือ กรุงศรีอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ แต่น่าจะด้วยแนวคิดของผู้แปลขณะนั้นเห็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (คือความเป็นสยาม) อย่างน้อยก็รวมล้านนาอยู่ด้วย ดังนั้นจึงมีการแปลเรื่องราวที่พม่าเข้ามาเกี่ยวข้องกับล้านนาและล้านช้างด้วย ซึ่งในรายละเอียดเหล่านี้สามารถตรวจสอบความเที่ยงตรงกับเอกสารของล้านนาและล้านช้างที่อาจหาศึกษาได้จากฉบับพิมพ์ที่มีอยู่ในประเทศไทยขณะนี้ได้โดยสะดวก ซึ่งเมื่อลองนำมาเปรียบเทียบแล้ว สามารถเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี

มากกว่านั้น ยังมีรายละเอียดสามารถเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างพม่า ล้านนา อยุธยา และล้านช้าง ให้มีความเข้าใจได้มากขึ้นอีกด้วย...

ดังนั้น หนังสือ “มหาราชนงษ์พงษาวตารพม่า” ฉบับนี้ จึงน่าจะให้ประโยชน์เป็นอย่างมากต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองในเอเชียอาคเนย์ได้ส่วนหนึ่ง หากมีการพิจารณาศึกษาในรายละเอียดให้มากยิ่งขึ้น

ISBN 974-322-595-1

9 789743 225956

20012664